

Hadiyth Ya 1

Allaah Hatazami Miili Wala Sura, Bali Anatazama Nyoyoni

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ): (إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى أَجْسَامِكُمْ وَلَا إِلَى صُورِكُمْ وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ) رواه مسلم

Imepokelewa kutoka kwa Abu Hurayrah (رضي الله عنه) amesema: Mtume amesema: ((**Hakika Allaah Hatazami viwiliwili vyenu wala sura zenu, lakini Anatazama nyoyo zenu**)).¹

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Umuhimu wa kuwa na niyyah safi na ikhlaasw katika kumuabudu Allaah (سبحانه وتعالى) kwani hivyo ndivyo tulivyoamrishwa:
- 2.

﴿وَمَا أُمِرْوًا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الَّذِينَ حُنَفَاءٌ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكُوَةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ ﴾

((Na hawakuamrishwa ila kumwabudu Allaah kwa kumtakasia Dini, hunafaa [wakielemea Dini ya haki na kuacha Dini potofu] **na wasimamishe Swalaah, na watoe Zakaah, na hiyo ndiyo Dini iliyo sawa**).²)

3. Hima ya kutenda 'amali njema baada ya kuwa na niyyah safi.
4. 'Amali na 'Ibaadah hazipokelewi isipokuwa niyyah ikiwa ni safi kwa ajili ya Allaah (سبحانه وتعالى) [Al-Kahf 18: 103-104, 110, Al-Furqaan 25: 23].
5. Hakuna ajuaye yaliyo moyoni mwa mja isipokuwa Allaah (سبحانه وتعالى) [Al-Mulk 67: 13, Huwd 11: 5, Faatwir 35: 38, Al-Hadiyd 57: 6, At-Taghaabun 64: 4].

¹ Muslim.

² Al-Baqiyah (98: 5).

﴿يَعْلَمُ حَآئِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُحْكَى الْصُّدُورُ ﴾

(([Allaah] Anajua hiyana ya macho na yanayoficha vifua)).³

6. Binaadamu hawezi kuficha kitu kwa Allaah, kwani ‘amali na siri zote zitadhihirika Siku ya Qiyaamah. [Aal-‘Imraan 3: 29, Az-Zumar 39: 7, Al-An'aam 6: 60, At-Tawbah: 94, Al-Jumu'ah 62: 8, Atw-Twaariq 86: 9].
7. Ni muhimu kwa Muislamu kuzitekeleza amri za Dini yake na si kwa mandhari pekee. Na mara nyingi watu huwa ni wenyewe kusema pindi anapotenda jambo ovu kuwa: “Lakini niyyah yangu ni nzuri”. Hapa Muislamu anatakiwa aizingatie Hadiyth nyengine inayosema: **((Hakika Allaah Hatazami viwiliwili vyenu wala sura zenu, lakini Anatazama nyoyo na ‘amali zenu))**.⁴ Hivyo, ‘amali zinafaa ziende sambamba na Aliyoyateremsha Allaah na kuja nayo Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآله وسلم).
8. Usimhukumu mtu kwa mandhari yake, pindi ukimuona mtu shakili yake na hakuva mavazi ya Muumin ukadhania ni mtu muovu, huenda akawa ni mwema. Hali kadhalika, pindi ukimuona mtu shakili yake na mavazi yake ni ya ki-Muumin ukadhani kuwa ni mtu mwema kabisa, lakini huenda akawa ni mtu muovu.
9. Kuzingatia yanayomridhisha Allaah (سبحانه وتعالى) daima.

³ Ghaafir (40: 19).

⁴ Muslim.

Hadiyth Ya 2

Allaah Hupokea Tawbah Za Waja Usiku Na Mchana

عَنْ أَبِي مُوسَىٰ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَبَسِ الْأَشْعَرِيِّ (رضي الله عنه) عن النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ((إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَبْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيُتُوبَ مُسِيءُ النَّهَارِ وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيُتُوبَ مُسِيءُ اللَّيْلِ حَتَّىٰ تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا)) رواه مسلم

Imepokelewa kutoka kwa Abu Muwsaa 'Abdillaah bin Qays Al-Ash'ariyy kwamba Mtume (صلی الله علیہ وآلہ وسلم) amesema: ((**Hakika Allaah Anakunja Mkono Wake usiku ili Apokee tawbah ya mkoseaji mchana. Na Anakunja Mkono Wake mchana ili Apokee tawbah ya mkoseaji usiku mpaka jua lichomoze Magharibi** [mahali linapokuchwa])).⁵

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Umuhimu wa mja kukimbilia kutubu anapofanya maasi mchana au usiku. [At-Tahriym 66: 8, An-Nuwr 24: 31].

﴿ وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرَضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴾

((**Na harakizeni** [kimbiliensi upesi kuomba] **maghfira ya Mola wenu Pepo** [Yake] **ambayo upana wake ni** [sawa na] **mbingu na ardhi.** [Pepo] **iliyoandaliwa kwa wenyet taqwa]).⁶**

2. Rahma ya Allaah (سبحانه وتعالى) kwa waja Wake kuwapa muda wa kutubia maasi, lau sivyo Angeliwaadhibu na kuwaangamiza hapo hapo wanapotenda maasi. [Faatir 35: 45, An-Nahl 16: 61].
3. Rahma ya Allaah kwa waja Wake kutoikutofautisha wakati wa tawbah japokuwa maasi mengine yanazidi mengineyo.
4. Tawbah inaendelea kupokelewa hadi milango ifungwe: [Hadiyth: (**Hakika Allaah Huikubali tawbah ya mja Wake kabla ya roho**

⁵ Muslim.

⁶ Aal-'Imraan (3: 133).

kufika kwenye mkoromo wa mauti))⁷ ((Atakayetubu kabla ya kuchomoza jua upande wa Magharibi, Allaah Atamkubalia tawbah yake)).⁸

5. Hii inaonyesha mahaba makubwa ya Allaah (سبحانه وتعالى) kwa kuwapatia fursa hii ya dhahabu ambayo haifai kupotezwa na waja wenyewe.
6. Hadiyth inatoa mafunzo kwa Muislamu kutokumhukumu mwenziwe kuwa hatoghufuriwa madhambi yake. [Rejea Hadiyth namba 99].
7. Mja hata afanye madhambi makubwa vipi, asikate tamaa na Rahma ya Allaah (سبحانه وتعالى), kwani Yeye Hughufuria madhambi yote. [Az-Zumar 39: 53]

⁷ At-Tirmidhiy, Ibn Maajah, Ahmad, na imepewa daraja ya Swahiyh na Al-Albaaniy.

⁸ Muslim.

Hadiyth Ya 3

Allaah Akimtakia Kheri Mja Humpa Mtihani Duniani

عَنْ أَنَسٍ (رضي الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ): ((إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعْدِهِ الْخَيْرًا عَجَّلَ لَهُ الْغُفُوْبَةَ فِي الدُّنْيَا وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِعْدِهِ الشَّرَّ أَمْسَكَ عَنْهُ بِدَنْبِهِ حَتَّى يُؤْفَى بِهِ يَوْمُ الْقِيَامَةِ)) وَ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ): ((إِنَّ عَظَمَ الْجَزَاءَ مَعَ عَظَمِ الْبَلَاءِ وَإِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ قَوْمًا ابْتَلَاهُمْ فَمَنْ رَضِيَ فَلَهُ الرِّضَا وَمَنْ سَخَطَ فَلَهُ السَّخْطُ)) رواه الترمذى وقال حديث حسن

Imepokelewa kutoka kwa Anas (رضي الله عنه) amesema: Mtume wa Allaah (صلى الله عليه وآلله وسلم) amesema: ((**Allaah Anapompendelea mja Wake kheri, Humharakishia adhabu duniani. Na Allaah Anapomtakia mja Wake shari, Humzuilia dhambi zake mpaka Amlipe Siku ya Qiyaamah**)). Na amesema Mtume (صلى الله عليه وآلله وسلم): ((**Hakika malipo makubwa kabisa yapo pamoja na mtihani mkubwa, na hakika Allaah Anapowapenda watu Huwapa mtihani. Basi atakayeridhika, atapata Radhi [za Allaah] na atakayechukia, atapata hasira. [za Allaah]**))).⁹

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Allaah (سبحانه وتعالى) Huwa pamoja na anayesibiwa na mitihani akasubiri, na juu ya hivyo, ni alama ya mapenzi ya Allaah (سبحانه وتعالى). [Aal-'Imraan 3: 146, Al-Baqarah 2: 153, Al-Anfaal 8: 46].
2. Alama za kufutiwa dhambi Muislamu anapokuwa na subra katika mitihani.
3. Watu hupewa mitihani kulingana na taqwa na lymaan zao.
4. Mwenye kuwa na subra katika mitihani ndiye atakayepata kheri za Siku ya Qiyaamah na malipo mema kabisa, kinyume na atakayeshindwa kuwa na subra:

⁹ At-Tirmidhiy na amesema: Hadiyth Hasan.

﴿ إِنَّمَا يُؤْكَلُ الْصَّبَرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴾

((**Bila shaka wafanyao subira** [wakajizulia na maasi na wakaendela na kufanya utiifu] **watalipwa ujira wao kikamilifu pasipo na hesabu10**

5. Muumin inampasa awe radhi kwa mitihani inayomfikia wala asikate tamaa au kuchukia bali ashukuru [Hadiyth: ((*Ajabu ya jambo la Muumin kwamba kila jambo lake ni kheri. Na halipatikani hili isipokuwa kwa Muumin, Anapofikwa na jambo zuri hushukuru nayo ni kheri kwake, na anapofikwa na jambo lenye madhara husubiri, nayo ni kheri kwake*))).¹¹
6. Pepo si wepesi kuipata ila baada ya kuwa na taqwa, kutenda 'amali njema na kuwa na subira katika mitihani. [Al-Baqarah 2: 214].
7. Kuipita mitihani ni thibitisho kuwa mtu huyo yuwappendwa na Allaah (سبحانه وتعالى).

¹⁰ Az-Zumar (39: 10).

¹¹ Muslim.

Hadiyth Ya 4

Ukweli Unapelekea Peponi, Uongo Unapelekea Motoni

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ إِبْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ((إِنَّ الصَّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لِيَصُدُّقُ حَتَّى يَكُونَ صِدِّيقًا، وَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفَجُورِ وَإِنَّ الْفَجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لِيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَابًا)) متفق عليه

Imepokelewa kutoka kwa 'Abdullaah bin Mas'uwad (رضي الله عنه) kwamba Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) amesema: (*Hakika ukweli unaongoza katika wema, na hakika wema unaongoza Peponi, na mtu ataendelea kusema ukweli mpaka aandikiwe mbele ya Allaah kuwa ni mkweli. Na hakika uongo unaongoza katika uovu, na hakika uovu unapeleka motoni, na mtu ataendelea kusema uongo mpaka aandikiwe mbele ya Allaah kuwa ni muongo*).¹²

Mafunzo Na Hidaaya

1. Umuhimu wa kuwa na sifa ya 'ukweli' na iwe sifa kuu ya Muumin. [Al-Hujuraat 49: 15].
2. Kuhimizwa na pendekozo katika kusema ukweli, kwani ni sababu ya kutenda mema. Na tahadharisho la uongo kwani ni sababu ya kutenda maovu.
3. Hatari ya kufuata nyayo za shaytwaan za kuanza kusema uongo hadi unampeleka mtu motoni.
4. Mkweli atajulikana kwa kupewa sifa ya 'mkweli', na muongo atajulikana kwa kupewa sifa ya 'muongo'.
5. Ukweli utamfaa mtu mwenyewe Aakhirah na matokeo na thawabu zake ni kupata Pepo, na matokeo na malipo ya muongo ni adhabu kutoka kwa Allaah (سبحانه وتعالى). [Al-Ahzaab 33: 24].

¹² Al-Bukhaariy na Muslim.

﴿ قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمٌ يَنْفَعُ الْصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لُهُمْ جَنَّتُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
خَلِيلِينَ فِيهَا أَبَدًا رَّضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴾¹³

((Allaah Atasema: Hii ndiyo Siku ambayo wakweli utawafaa ukweli wao. Wao watapata Bustani zipitazo mbele yake mito. Humo [Peponi] watadumu milele. Allaah Amewawia radhi, nao wawe radhi Naye. Huko ndiko kufaulu kukubwa)).¹³

6. Ukweli uwe kwa niyyah, kauli na 'amali njema ili alipwe mtu malipo mema.
7. Muislamu atangamane na wakweli, nayo ni amri ya Allaah (سبحانه وتعالى) [At-Tawbah 9: 119] ili naye apate tabia ya ukweli.
8. Allaah (سبحانه وتعالى) Amewasifu wakweli na Atawapa malipo mema kabisa. [Al-Ahzaab 33: 35, Al-Hadiyd 57: 18].
9. Kusema uongo ni katika maovu yatendwayo na ulimi. [Rejea Hadiyth namba 37, 87, 93, 94, 126].

¹³ Al-Maaidah (5: 119).

Hadiyth Ya 5

Kuvunjia Kiapo Kitendo Kiovu Kwa Kilicho Chema

عَنْ أَبِي طَرِيفٍ عَدِيًّا بْنَ حَاتِمَ الطَّائِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: ((مَنْ حَلَفَ عَلَى يَمِينٍ ثُمَّ رَأَى أَتْقَى لِلَّهِ مِنْهَا فَلْيَأْتِ التَّقْوَى)) رواه مسلم

Imepokelewa kutoka kwa Abu Twariyf 'Adiyy bin Haatim (رضي الله عنه) amesema: "Nimemsikia Mtume (صلی الله علیہ وآلہ وسلم) akisema: ((**Atakayeapa yamini** [kufanya jambo] **kisha akaona linalomridhisha zaidi Allaah kuliko aliloliapia, basi amche Allaah kwa kufanya linalomridhisha Allaah**)).¹⁴

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Aayah na Hadiyth nyingi zimesisitiza kuwajibika kuwa na taqwa, [Al-Ahzaab 33: 70, At-Tawbah 9: 119, Al-Maidah 5: 35].
2. Mwenye kuazimia kufanya maasi asiyatende japokuwa ameyaapia kutenda.
3. Kuruhusika kuvunja kiapo na kafara zake. [Rejea Hadiyth namba 92, 102, 124].

﴿ لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَرُتُمْ إِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسَدِكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ أَهْلِيْكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجْدُ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَرَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانِكُمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ ءَايَتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشَكُّرُونَ ﴾

((Allaah Hatokulaumuni [Hatokukamateni] kwa viapo vyenu vya upuuzi, lakini Atakulaumuni kwa viapo mlivyoapa kwa niyyah mlioifunga barabara. Basi kafara yake ni kuwalisha masikini kumi kwa chakula cha wastani mnachowalisha watu wa majumbani mwenu au kuwavisha, au kuacha huru mtumwa [kumpa uungwana]. Lakini asiyeweza kupata hayo, basi afunge siku tatu. Hii ndiyo kafara ya

¹⁴ Muslim.

**viapo vyenu mnapoapa. Na vilinden'i viapo vyenu. Namna hivi Allaah
Anakubainishieni Aayah Zake kwa matarajio mpate kushukuru).**¹⁵

4. Umuhimu wa kupata radhi za Allaah (سبحانه وتعالى) kuliko jambo jengine lolote lile.

¹⁵ Al-Maaidah (5: 89).

Hadiyth Ya 6

Kutawakali Kwa Allaah Na Kuwa Na Moyo Laini

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: ((يَدْخُلُ الْجَنَّةَ أَقْوَامٌ أَفْنَدَتُهُمْ
مِثْلُ أَفْنَدَةِ الطَّيْرِ)) رواه مسلم

Imepokelewa kutoka kwa Abu Hurayrah (رضي الله عنه) kwamba Mtume (صلى الله عليه وآلله وسلم) amesema: (**(Wataingia Peponi watu ambao nyoyo zao ni mithali ya nyoyo za ndege)**).¹⁶ Kwa maana: Wenye kutawakali kwa Allaah (سبحانه وتعالى) na nyoyo zao zikiwa laini.

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Waumini ni wenyе nyoyo laini, kinyume na makafiri na wanafiki. [Al-Maaidah 5: 13].
2. Umuhimu wa kutawakali kwa Allaah (سبحانه وتعالى) na kuwa na moyo mlaini (wenye yaqini), kwani ni sababu ya kumuingiza Muislamu Peponi.

﴿ فَمَا أُوتِيْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَمَتَّعْ لِحْيَةَ الدُّنْيَا وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَى لِلَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَلَىٰ
رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴾

((Basi vyote hivi mlivyopewa ni starehe za maisha ya dunia tu, lakini kilichoko kwa Allaah ni bora na cha kudumu [milele]. Watakistahiki wale walioamini na wakawa wanatawakali kwa Mola wao)).¹⁷

3. Muumin anapaswa asishughulishwe hadi kujiangamiza au kuingia katika chumo la haramu katika kutafuta maisha na rizki yake, kwani rizki inakutoka kwa Allaah (سبحانه وتعالى) Anayemruzuku ndege anayekutoka asubuhi bila ya kujua rizki yake, akarudi jioni akiwa amepata mahitajio yake. [Huud 11: 6, Al-An'aam 6: 38]. Na kughushi ni mielongoni mwa chumo la haramu. [Rejea Hadiyth namba 101 kuhusu kughushi].

¹⁶ Muslim.

¹⁷ Ash-Shuwraa (42: 36).

4. Kutawakali kwa Allaah (سبحانه وتعالى), kuwa na yakini na moyo laini ni miongoni mwa sifa kuu za Muumin. [Al-Anfaal 8: 2-4, Al-Ahzaab 33: 22, Aal-'Imraan 3: 173-174].

Hadiyth Ya 7

Kumwamini Allaah Na Kuwa Na Istiqaamah

عَنْ أَبِي عَمْرَةَ سُعْيَانَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قُلْنِي فِي الْإِسْلَامِ قَوْلًا لَا أَسْأَلُ عَنْهُ أَحَدًا غَيْرَكَ (رَوَاهُ مُسْلِمٌ) ((فَلَمْ يَقُلْ إِلَيْهِ ثُمَّ أَسْتَقْمِ))

Imepokelewa kutoka kwa Abu 'Amrah Sufyaan bin 'Abdillaah (رضي الله عنه) amesema: "Ee Mjumbe wa Allaah! Niambie neno katika Uislamu ambalo sitomuuliza yeyote badala yako". Akasema: ((**Sema: Nimemwamini Allaah kisha uwe na istiqaamah [msimamo]**))).¹⁸

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Hadiyth hii ni miongoni mwa 'Jawaami'ul-Kalim' (Mjumuisho wa maana nyingi katika maneno machache) aliyopewa Mtume (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) unaohusiana na kauli ya Allaah (سبحانه وتعالى). [Fusw-swilat 41: 30-32].

﴿ إِنَّ الَّذِينَ قَاتَلُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ أَسْتَقْمِمُوا فَلَا حَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزُنُونَ ﴾ ﴿ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ حَلِيلِنَّ فِيهَا جَزَاءٌ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾

((**Hakika wale waliosema: Mola wetu ni Allaah. Kisha wakawa na istiqaamah [msimamo wa kuendeleza 'Ibaadah], hawatokuwa na khofu [Siku ya kufariki kwao wala baadaye] wala hawatohuzunika)**) ((**Hao ndio watu wa Peponi watadumu humo [milele], ni malipo ya yale waliyokuwa wakiyatenda**))).¹⁹

2. Umuhimu wa tawhiyd, kumpwekesha Allaah bila ya kumshirikisha [Al-An'aam 6: 102, Al-Baqarah 2: 163, Twaahaa 20: 14, Al-Qaswas 28: 88, Ghaafir 41: 65]. [Rejea Hadiyth namba 11].
3. Kuwa na msimamo kunapeleka kufikia cheo cha juu na ukamilifu wa lymaan.

¹⁸ Muslim.

¹⁹ Al-Ahqaf (46: 13-14).

4. Amesema 'Umar bin al-Khattwaab (رضي الله عنه): Istiqaamah ni kutekeleza amri na kuacha yaliyokatazwa, wala msimili na kugeuka geuka mgeuko wa fisi.
5. Hii inaashiria kuwa Istiqaamah ina fadhila kubwa mpaka imekuja baada tu ya lymaan. Na bila shaka lymaan yenyewe haiwezi kusimama bila ya Istiqaamah.

Hadiyth Ya 8

Kukimbilia Kutoa Sadaka Kabla Ya Mauti

عن أبي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ: حَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَئِ الصَّدَقَةِ أَعْظَمُ أَجْرًا؟ قَالَ: ((أَنْ تَصَدَّقَ وَأَنْتَ صَحِيحٌ شَحِيقٌ تَخْشَى الْفَقْرَ وَتَأْمُلُ الْغَيْرَى وَلَا تُمْهِلْ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغْتُ الْحُلُقُومَ قُلْتَ لِفُلَانِ كَذَا وَلِفُلَانِ كَذَا وَقَدْ كَانَ لِفُلَانِ)) متفق عليه

Imepokelewa kutoka kwa Abu Hurayrah (رضي الله عنه) amesema: "Mtu mmoja alikuja kwa Mtume (صلى الله عليه وآله وسلم) akamwuliza: Ee Mjumbe wa Allaah! Ni sadaka ipi yenyewe ujira mkubwa zaidi? Akasema: (*(Ni utoe sadaka nawe umzima, unataka mali bado, unakhofia ufukara na unatarajia utajiri. Wala usichelewe mpaka roho ikafika kwenye koo, ukaanza kusema: fulani ana haki kadhaa na fulani ana haki kadhaa na fulani alikuwa ana haki kadhaa)*).²⁰

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Sadaka ya aliye mzima ni bora kuliko ya mgonjwa kwa sababu aghlabu binaadamu anakuwa mchoyo na bakhili anapokuwa katika afya kamili. Hivyo, atakapotoa wakati yu mzima itakuwa ni sadaka ya niyyah safi na mapenzi ya kutoa kwa ajili ya Allaah (سبحانه وتعالى).
2. Kukimbilia kutenda mema wakati una umri na siha kabla ya kufikwa na mtihani wa magonjwa na ufukara [Al-Baqarah 2: 148]. Na amrisho la kutoa sadaka kabla ya kufika siku ambayo halitomfaa mtu lolote [Al-Baqarah 2: 254].
3. Kukimbilia kutoa sadaka kabla ya kufikwa na mauti kama Anavyoonya Allaah (سبحانه وتعالى).

²⁰ Al-Bukhaariy na Muslim.

﴿ وَأَنْفَقُوا مِنْ مَا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخْرَجْنَاهُ إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴾ ﴿ وَلَنْ يُؤْخَرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا ﴾ ﴿ وَاللَّهُ خَيْرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴾ ﴿

((Na toeni [katika njia ya Allaah] katika yale Tulyokuruzukuni, kabla mmoja wenu hayajamfikia mauti, kisha akasema: Mola wangu! Huniakhirishi muda kidogo [tu] nikatoa sadaka na nikawa mionganini mwa watendao mema?)) ((Lakini Allaah Hataiakhirisha nafsi yeyote inapofika ajali yake, na Allaah ni Khabiyr [Mwenye habari zote] kwa mnayoyatenda)).²¹

4. Mali ya kudumu khasa ni ile anayoitoa Muislamu kabla ya kufariki kwake, ama baada ya hapo ni mali ya warithi. [An-Nahl 16: 96]. [Rejea Hadiyth namba 54, 63, 72, 78]. Pia, Imepokelewa kutoka kwa Mutwarrif: ((**Binaadamu husema: Mali yangu, mali yangu!** *Ee mwanadamu!* Je, una mali yoyote isipokuwa uliyoimaliza, uliyoitumia, uliyoivaa kisha ikachafuka, au [bora mali] uliyoitolea sadaka ikatangulizwa?)).²²
5. Kukumbuka mauti na kuyakhofia kila mara khasa unapotaka kufanya jambo jema au kutenda ovu.
6. Kutoa wakati unaaga dunia hakuruhusiwi kishari'ah, na chochote utakachotoa wakati huo kuwapatia ahli yako na jamaa, hakitahesabiwa, kwani Allaah (سبحانه وتعالى) tayari Ashampatia kila mmoja haki yake kutoka kwa marehemu.
7. Inafaa mja atumie vyema neema ya afya, uzima na mali, kwani hivi ni vitu ambavyo havidumu. Na ikiwa hatoweza kuvitumia kwa maslahi yake na kujikurubisha kwa Allaah (سبحانه وتعالى), basi atakuwa amekhasirika. [Rejea Hadiyth namba 9].

²¹ Al-Munaafiquwn (63: 10-11).

²² Muslim.

Hadiyth Ya 9

Neema Mbili Walizopunjwa Waja; Siha Na Faragha

عَنْ أَبْنَ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ): ((نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِّنَ النَّاسِ: الصَّحَّةُ وَالْفِرَاغُ)) رواه البخاري

Imepokelewa kutoka kwa Ibn 'Abbaas (رضي الله عنهم) amesema: Mtume (صلى الله عليه وآلله وسلم) amesema: ((**Watu wengi wamepunjwa katika neema mbili; siha na faragha** [wasaa])).²³

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Kumdhukuru Allaah (سبحانه وتعالى) hata wakati wa faragha.

﴿ فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ ﴿ وَإِلَى رَبِّكَ فَارْغَبْ ﴾

((**Basi utakapokuwa faragha** [wasaa] **shughulika** [kwa 'Ibaadah]))
((**Na jipendekize kwa Mola wako**)).²⁴

2. Siha na faragha yaani kuwa na wasaa (nafasi) ni raasilmali ya mtu, basi atakayetumia raasilmali yake vyema atapata faida, na atakayeipoteza atakhasirika na kujuta.
3. Umuhimu wa kunufaika kwa siha na faragha kabla ya kutoweka kwake, kwa kujikurubisha kwa Allaah (سبحانه وتعالى) na kujitendea 'amali njema. [Hadiyth: ((**Nufaika kwa mambo matano kabla ya matano; ujana wako kabla ya uzee wako, siha yako kabla ya maradhi yako, mali yako kabla ya ufukara wako, wakati wako wa faragha kabla ya kushughulishwa kwako, na uhai wako kabla ya mauti yako**)]).²⁵
4. Watu wengi hawathamini neema mbili hizi, wale wanaopoteza muda wao kwa mambo yasiyokuwa na faida nao kwa Aakhirah, na wanaharibu miili yao na hali Uislamu umesitisiza kuchunga wakati na viwiliwili.

²³ Al-Bukhaariy.

²⁴ Ash-Sharh (94: 7-8).

²⁵ Al-Haakim, Al-Bayhaqiy Ameisahihisha Al-Albaaniy katika Swahiyh Al-Jaami' 1077.

5. Muumin atumie wakati wake wote kwa kutenda mema na kwa ajili ya Allaah ili ajiepushe na upuuzi na aweze kupata sifa miongoni mwa sifa za Waumini watakaopata Pepo ya Al-Firdaws [Al-Muuminuun 23: 1-11].
6. Kutotumia neema alizopatiwa na Allaah (سبحانه وتعالى) ni kukhasirika kwa mja duniani na Aakhirah. [Al-'Aswr 103: 1-2].

Hadiyth Ya 10

Mja Atafufuliwa Kwa Kitendo Alichofariki Nacho

عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ: ((يُبَعِّثُ كُلُّ عَبْدٍ عَلَى مَا مَاتَ عَلَيْهِ)) رواه مسلم

Imepokelewa kutoka kwa Jaabir (رضي الله عنه) ambaye amesema: Mtume (صلى الله عليه وآلله وسلم) amesema: ((**Kila mja atafufuliwa katika hali aliyofia**)).²⁶

Mafunzo Na Hidaaya:

1. Hima ya kutenda mema na kubakia katika istiqaamah ili kitendo cha mwisho kabla ya kufariki kiwe ni kitendo chema, na kiwe ni kiliwazo siku ya kufufuliwa. [Al-Hijr 15: 99, Al-'Imraan 3: 102].

﴿ الَّذِينَ تَتَوَفَّهُمُ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ أَدْخُلُوهُمْ الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾

((Wale ambao Malaika huwafisha katika hali njema, wakasema: **Salaamun 'Alaykum – amani iwe juu yenu. Ingieni Peponi kwa sababu ya yale** [mema] mliyokuwa mkiyatenda)).²⁷

2. Umuhimu wa kupata husnul-khaatimah (mwisho mwema) kabla ya kuaga dunia na sio kuwa katika maasi, khasa pale mtu anapofikia katika umri mkubwa.
3. Umuhimu wa kuomba du'aa ya Sunnah: ((**Allaahuuma Yaa Muqallibal-Quluub Thabbit Qalbiy 'Alaa Diynik – Ee Allaah Mgeuza nyoyo, Thibitisha moyo wangu katika Dini Yako**))²⁸, na Du'aa ya Nabii Yuwsuf (عليه السلام): ([Allaahumma] **Anta Waliyyi fid-Duniya wal-Aakhirah, Tawaffaniy Musliman wa-Alhiqniy bis-Swaalihiyin – Ee Allaah, Wewe ni Mlinzi wangu duniani na Aakhirah, Nifishie katika Uislamu na nikutanishe na waja Wema**)²⁹, ili ajaaliwe mtu kuwa na mwisho mwema kwani ((**Allaah Huingia kati ya mtu na moyo**

²⁶ Muslim.

²⁷ An-Nahl (16: 32).

²⁸ At-Tirmidhiy na amesema: Hadiyth Hasan.

²⁹ Yuwsuf (12: 101).

wake))³⁰. Na hivyo kuna hatari kwa mtu ya kubadilika na kutoweka lymaan yake. [Hadiyth: (*Mmoja katika nyinyi hufanya vitendo vya watu wa Peponi mpaka baina yake na Pepo ikawa dhira na kile kilichoandikwa kikathibiti akafanya ‘amali ya watu wa motoni akaingia motoni. Na mmoja katika nyinyi hufanya ‘amali ya watu wa motoni mpaka baina yake na moto ikawa dhira, na hapo kile kilichoandikwa kikathibiti akafanya ‘amali ya watu wa peponi, akaingia peponi*)].³¹ Na katika riwaaya inayomalizikia: (*...’amali zinahesabika za mwisho*).³²

4. Hatari ya kutenda maasi yakaja kuwa ndio kitendo cha mwisho cha mja, kwani mauti yanamfikia mtu bila ya taarifa, mfano mwenye kusikiliza muziki huku akiendesha gari badala ya kusikiliza Qur-aan.
5. Kilicho muhimu ni ‘amali za mwisho, basi atakayefanya ‘amali zake kuwa ni bora katika uhai wake wa mwisho atapata bishara njema na kheri Siku ya Qiyaamah, na atakayefanya maovu katika uhai wake wa mwisho atakutana na shari huko Aakhirah [An-Nahl 16: 97].
6. Kutochoka wala kulegea katika kufanya mema na kuacha mabaya kwa kuwa hakuna anayejua wakati gani atatembelewa na Malakul Mawt (Malaika wa kutoa roho).

³⁰ Al-Anfaal (8: 24).

³¹ Al-Bukhaariy na Muslim.

³² Al-Bukhaariy.